

SZABÓ CSABA

RÁKOSI MÁTYÁS MAGYARORSZÁGRÓL 1947 VÉGÉN

Egy Sztálin – Rákosi tárgyalásra készített előzetes vázlat

Egy különleges, több szempontból is érdekes forrás került elő a Politikatörténeti Intézet Levéltárából (korábban az egykori Magyar Szocialista Munkáspárt KB Párttörténeti Intézetének Archivuma). Rákosi Mátyás kézzel írott vázlata, amelyet a levéltárban úgy tartanak nyilván, hogy a Kominform lengyelországi megalakulásának idején, 1947 végén – 1948 elején, készülhetett (vö. az 54. lábjegyzettel). A szöveg tartalmi elemzése alapján valószínűsíthető, hogy a vázlatot Rákosi 1947 novemberében vagy decemberében írhatta, amikor orvosi kezelésen éppen a Szovjetunióban tartózkodott.¹ Ekkor már ismert volt a Dinnyés kormány második összetétele (1947. szeptember 24. után), amire Rákosi utalt is a vázlatban (vö. a 70. lábjegyzettel), ugyanakkor a két munkáspárt 1948. június 12-i egyesülését még csak mint lehetőséget említette (vö. a 48. lábjegyzettel). Ismert, hogy Rákosi a Szovjetunióbeli Barviha szanatóriumból 1947. december 15-én tért haza Magyarországra, és hogy kint tartózkodása idején szeretett volna Sztálinnal is találkozni.² Egy Izsák Lajos és Kun Miklós által közölt levélben Rákosi jelezte Sztálinnak, hogy milyen kérdéseket kíván megbeszélni kettőjük találkozásán. Sztálin 1947. december 9-én fogadta Rákosit. A Magyar Kommunista Párt főtitkára valószínűleg erre a megbeszélésre készülve vethette papírra összegző gondolatait a magyarországi politikai helyzetről. Rákosi visszaemlékezésében részletesen beszámol a Sztálinnal történt találkozási menetéről, hangulatáról.³

Rákosi vázlatában [zárójelben] feloldottam az első alkalommal előforduló rövidítéseket, és magyarázó jegyzetekkel láttam el Rákosi azon megjegyzéseit, néha több gondolatot is összevonva, amelyek nehezen érthetők. A forrásközlésben előforduló alá- és áthúzások, a sor- és szakasztördelések megegyeznek az eredeti szö-

1 *Rákosi Mátyás: Visszaemlékezések. 1940–1956. I–II. köt. Bp., 1997. (a továbbiakban: Rákosi, Visszaemlékezések) 447. p.*

2 *Moszkvának jelentjük. Titkos dokumentumok 1944–1948. Szerk.: Izsák Lajos–Kun Miklós Bp., 1994. (a továbbiakban Izsák–Kun, Moszkvának jelentjük) 235–236. p.*

3 *Rákosi, Visszaemlékezések II. köt. 752. p.*

veggel. A Politikatörténeti Intézet Levéltárában az oldalak sorrendje összekeveredett. {Zárójelben számmal} jelöltem a Rákosi-féle forrás szövegértelmeiből következő helyes oldaltöréseit.

[1947. december 9-e előtt]

Rákosi Máttyás vázlata a magyarországi politikai helyzetről

{1}

Ország földrajzi jelentősége = ék⁴
Nagyság, lakosság, sűrűség, vasút
Szociális tagozódás
Budapest = 1.700.000 + prolet.[ár]⁵
Osztályviszonyok = nagybirtok + nagytőke +
egyház + kulák + revízió
25 év földalatti K.[ommunista] párt
reménytelen ellenzék
egypártrendszer⁶

Mért nem tudunk kiugrani?

1. Hintapolitika = Horthy Komprom[isszum] vagy különbéke
2. Angolszász intrikák, hadüzenet +

4 Az „ék” megjelölés a magyar kommunista vezetők félelmét jelzi, miszerint Magyarország egy angolszász ékké válhat a szláv dominanciájú régióban. Félelmüknek a Kominform alakuló ülésén résztvevő magyar küldöttek hangot is adtak. Vö. *Izsák-Kun*, Moszkvának jelentjük. 230. p.

5 Magyarország területe 93 000 km², lakosainak száma 9 200 000, népsűrűsége 98,9 fő/km². A vasúthálózat hossza 8300 km. A második világháború után az országban csak 205 üzemkéses gőzmozdony és 4900 vagon maradt. A népesség foglalkozás szerinti megoszlása a főbb gazdasági ágakban: 49,8% a mezőgazdaságban dolgozott, 21,8% az iparban és 28,4% az egyéb gazdasági ágakban. Az 1949. évi népszámlálás szerint az 1950. január 1-jével létrehozott Nagy-Budapest lakosainak száma 1 590 000 fő volt.

6 Rákosi történelmi visszatekintésében a Horthy-korszakot a nagybirtok, a nagytőke, az egyház és a gazdagparasztság összefonódásával, szövetségével jellemzi, ahol a revíziós törekvések határozták meg a politika irányvonalát. A kommunista párt 1920-tól illegálisba kényszerült. Rákosi a Horthy rendszerre utalva jegyzi meg, hogy az ellenzék szerepét tekintve lényegében egypártrendszer volt.

nem bombázás + ők foglalják el + ...⁷

= felosztott pártok⁸

3. 1944. III – 15 – VIII – 29 Lakatos = Új remények + Rómába küldeni
XI. 15 – Szálasi⁹

Mit találtunk otthon?

A pusztítás mérvei = Kirabolt ország

7 hónap háború¹⁰

- 7 Rákosi a sztálingrádi német (1943. február 2.) és a voronyezsi magyar (1943. január 12.) katonai kudarcok utáni magyar béketapogatózásokra utalt. A Hortly bizalmát élvező Kállay-kormány a Vörös Hadsereggel szembeni kapitulációnak még a gondolatát is elvetette, csakis az angolszász hatalmakkal volt hajlandó tárgyalni. Mindchhez, az angol-amerikai csapatok szicíliai partraszállása (1943. július 10.), majd gyors előnyomulása az itáliai félszigeten, kínált is némi lehetőséget. A szövetségesek támadása azonban Olaszországban lelassult, a németeknek még Mussolinit is sikerült kiszabadítaniuk fogságából (1943. szeptember 12.). Az angol kormány taktikájának köszönhetően 1943. szeptember 9-én előzetes fegyverszüneti megállapodásra került sor, melyben Magyarország elfogadta a feltétel nélküli megadás tervét. Az angol Királyi Légierő 1944 tavaszáig Magyarországot nem bombázta. A német felderítés előtt sem maradt titokban a magyar–angol tárgyalás. Hitler már 1943 áprilisában követelte Kállay Miklós leváltását, szeptemberben pedig a német vezérkar elkészítette Magyarország megszállásának tervét. Vö. *Juhász Gyula*: Magyar–brit titkos tárgyalások 1943-ban. Bp., 1978.
- 8 A Sztójay-kormány belügyminisztere, Jaross Andor (1896–1946), 1944. március 28-án rendeltileg felosztatta a Szociáldemokrata Pártot, a Független Kisgazdapártot és a Parasztszövetséget. A szakszervezetek élére kormánybiztost nevezett ki.
- 9 Adolf Hitler 1944. március 18-án Kleissheimben fogadta Horthy Miklós (1868–1957) kormányzót és közölte vele, hogy német csapatok fogják megszállni Magyarországot. Még ezen a napon bevonultak a németek az országba. Hitler kinevezte Magyarország teljhatalmú birodalmi biztosává Edmund Vecsenmayert. Horthy, eleget téve a német követelésnek, Sztójay Döme (1883–1946) berlini nagykövetet nevezte ki miniszterelnöknek. 1944. augusztus 23-án a Vörös Hadsereg áttörte a román frontot, augusztus 25-én a románok hadat üzentek Németországnak. A hír hatására Horthy menesztette a németbarát Sztójayt, és új miniszterelnöknek bizalmi emberét, Lakatos Géza (1890–1967) vezérezredest nevezte ki. Szeptember 22-én magyar küldöttség repült Olaszországba, hogy a Szövetségesekkel tárgyaljon egy esetleges fegyverszünetről. A Szövetségesek a Szovjetunióval való kapcsolatfelvételt javasolták. 1944. szeptember 28-án magyar küldöttség indult Moszkvába, hogy fegyverszünetet kérjenek. Október 15-én Horthy kormányzó a rádióban bejelentette, hogy fegyverszünetet kötött a Szovjetunióval. A balsikerű rádiónyilatkozat másnapján a kormányzó német nyomásra lemondott, és Szálasi Ferencet (1897–1946) nevezte ki miniszterelnöknek. A nyilaspuces döntően hozzájárult ahhoz, hogy Magyarország nem tudott elszakadni a németektől.
- 10 A háborús károk a nemzeti vagyon mintegy 40%-át tették ki. Magyarország embervesztesége a második világháborúban kb. 900 000 fő, a hadifoglyok száma is mintegy 900 000-re tehető. Vö. *Stark Tamás*: Magyarország második világháborús embervesztesége. Bp., 1989. 80. p. A

{2}

Ideiglenes nemzetgyűlés Debrecen¹¹

Magyar Nemzeti Függetlenségi Front

= Kezdeti hiba = Nem tömeg és nem harci szervezet;¹² = Nemzeti Bizottságot kiszorította a régi állami szervezet.¹³

-
- Vörös Hadsereg 1944. szeptember 23-án lépett Magyarország területére, és 1945. április 13-án hagyták el az utolsó német egységek az országot.
- 11 Debrecenben (1944. október 19-én „szabadította fel” a Vörös Hadsereg) alakult meg, a „felszabadított” országrészben (mintegy 50 helységben) megtartott „választások” alapján, 1944. december 21-én az Ideiglenes Nemzetgyűlés. A 230 képviselő közül 90-en a Magyar Kommunista Pártnak, 56-an a Független Kisgazdapártnak, 43-an a Szociáldemokrata Pártnak, 16-an a Nemzeti Parasztpártnak, 13-an a Polgári Demokrata Pártnak voltak a tagjai. 12 képviselő pártunkívülként vett részt a nemzetgyűlésben, 26-an pedig pártállástól függetlenül a szakszervezeteket képviselték.
- 12 A Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontot 1944. december 2-án hozták létre Szegeden. A frontot a Horthy-rendszer ellenzéki pártjai alkották — a Magyar Kommunista Párt, a Független Kisgazdapárt, a Nemzeti Parasztpárt, a Szociáldemokrata Párt és a Polgári Demokrata Párt, valamint a szakszervezetek képviselői. A front programja tulajdonképpen a Kommunista Párt akcióprogramján alapult. Célul tűzte ki a Nemzetgyűlés összehívását, és az Ideiglenes Kormány felállítását. Rákosi a MNFF-ot illető kritikájára némi magyarázatot adhatnak, a Függetlenségi Front által Szegeden kiadott „Délmagyarország” című lap cikkei. A lap első száma 1944. november 19-én jelent meg, a szerkesztők Erdei Ferenc (NPP), Révai József (MKP) és Balogh István katolikus plébános voltak. A lapban közölt cikkek a nemzeti egységre, a németekkel és nyilasokkal szembeni harcra szólították fel az olvasókat. A jövőt illetően különböző vélemények fogalmazódtak meg az újságban. A Vörös Hadsereghez átváltt Vörös János és Dálnoki Miklós Béla is Horthy Miklós és Teleki Pál politikája mellett foglaltak állást, míg Révai József óvatosan, de világosan kifejezte a kommunista párt nézetét: „*Magyarország újjászületése mégsem lehet végre a Horthy Miklóshoz való hűség jegyében. A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front nem osztja azoknak a nézetét, akik a kormányzói legitimitást vallják, a visszatérést a 25 esztendő Horthy-rendszerhez. Nem vissza Horthyhoz, hanem előre a demokráciához*” Vö. Révai József: Horthy Miklós felelőssége. In: Délmagyarország, 1944. november 26. 3. p.
- 13 Magyarország „felszabadított” területein, a városokban, falvakban sorra alakultak meg a Népi-, vagy Nemzeti Bizottságok. A közigazgatás újjászervezéséig az élet megindító voltak, javarészt baloldali befolyás alatt álltak. Az ország teljes felszabadulását követően a régi közigazgatási kereteket megtartó, demokratikus összetételű önkormányzatok átvették a közigazgatási funkciók gyakorlását a Nemzeti Bizottságoctól.

Pártok K

SZ[ociál].D[emokrata] = egyetlen vezető nem jött át

Kisgazda Polgári = kulák + polgár

Nemzeti P.[araszt]P.[árt]¹⁴

Nem keménykezű = 1. megnyugtanni a népet,

 hogy nem tanácsköztársaság

 2. a Szálasi hadsereget

 szétzilálni

Egyiket sem értük el; keménység jobb lett volna¹⁵

Tennivalók.

 Állami élet megindítása¹⁶

 B[uda]pest élelmézése

 Földreform¹⁷

-
- 14 A Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült pártokról van szó. K – Magyar Kommunista Párt (taglétszáma 1945 közepén kb. 150 000); SZ.D – Szociáldemokrata Párt (taglétszáma 1945 közepén kb. 350-400 000).; Kisgazda Polgári — Független Kisgazdapárt (Rákosi a Kisgazdapárt polgári összetételére utal. A párt összetétele negatív megjelölést kapott. A párt taglétszáma 1945 közepén kb. 900 000); Nemzeti P.P. — Nemzeti Parasztpárt (taglétszáma 1945 közepén kb. 170 000).
- 15 Az ország lakosságának egy része nagyfokú bizalmatlansággal tekintett a felszabadulás után a kommunistákra. Ugyanakkor a Szovjetunió és a magyar kommunisták is kényesen ügyeltek arra ebben az időszakban, hogy még a látszatát is elkerüljék Magyarországon a szovjetizálásnak, egy újabb tanácsköztársaságnak. Éppen ezért érdekes Rákosi megjegyzése a keményebb fellépés helyességét illetően.
- 16 Az Ideiglenes Nemzetgyűlés megalakulását követő napon (1944. december 22.) megalakult az Ideiglenes Nemzeti Kormány. Legfontosabb intézkedései: hadüzenet Németországnak, fegyverszünet a Szovjetunióval, jobboldali pártok, szervezetek, sajtótermékek betiltása, és a földreform.
- 17 Az ország nyugati felén még tartott a háború, amikor az Ideiglenes Kormány 1945. március 17-én elfogadta a földreformról szóló 600/1945. ME számú rendeletet. Teljes egészében elvetették a háborús bűnösök, nyilasok, nemzetiszocialista vezetők és a Volksbund-tagok földbirtokait. Ugyancsak kisajátításra kerültek az 1000 holdnál nagyobb birtokok. Kártalanítás ígéretével vették birtokba a 100 holdnál nagyobb úri és a 200 holdnál nagyobb paraszti birtokokat. A II. világháború előtt a magyarországi mezőgazdasági földterületek mintegy 30%-a felett mindössze 300 nagybirtokos rendelkezett (pl. a katolikus egyháznak 1945 előtt kb. 825 000 holdja, az Esterházy családnak kb. 223 000 holdja, a Festeticseknek kb. 69 000 holdja volt). A földreform után 640 000 kisbirtokos jutott 2–5 holdnyi földhöz. Ugyanakkor kb. 300 000 ember továbbra is föld nélkül maradt. Teljesen felszámolták a nagybirtokrendszert. A földreform alapját képezhette volna egy egészséges paraszt-polgári fejlődésnek, ha annak lehetőségét néhány évvel később felülről el nem vágják.

Újjáépítés megindítása

{3}

45-ös választás. SZ.D. a blokk¹⁸

tanulságai: K. párt gyökeret vert, de
nem elég
SZ.d. még erős
Kisgazda 57%!¹⁹
1919! = Újra elsőnek

Európában nyeregbe került²⁰

Teendők: Megmutatni, hogy nem ijedtünk

mag = helyettes min.[iszter]eln.[ök] + belügy²¹

2. tovább erősít demokráciát =

Köztársaság létrehozása

3. Erősíteni a K.[ommunista]P[árto]-t

4. Irányt venni a Kisg.[azdák] feldarab[olására]

5. Infláció megszüntetése²²

-
- 18 A második világháborút utáni első parlamenti választásokhoz a főpróbát az október 7-én Budapesten megtartott helyhatósági választások jelentették. A Szociáldemokrata Párt és a Magyar Kommunista Párt közös listán indult. A választáson a két párt együtt 42,7%-ot ért el. Ezt az eredményt a kommunista pártvezetés tévesen kudareként értékelte, és azért az SZDP-t tette felelőssé. Az országgyűlési választáson a pártok már külön listán indultak.
- 19 A nemzetgyűlési választásokat 1945. november 4-én tartották. A szavazáson a részvételi arány magas volt. A választásra jogosultak 92,4%-a (4 774 653 fő) fejezte ki politikai véleményét. A választásokon a Független Kisgazdapárt 2 697 508 (57,03%), a Szociáldemokrata Párt 823 314 (17,41%), a Magyar Kommunista Párt 802 122 (16,95%), a Nemzeti Parasztpárt 325 284 (6,87%), a Polgári Demokrata Párt 76 424 (1,62%) és a Magyar Radikális Párt 5757 (0,12%) szavazatot kapott.
- 20 Kelet-Közép-Európában Magyarországon tartották a világháborút követően elsőként választásokat. A kommunista párt a harmadik leglátogatottabb pártként végzett a választásokon, és a koalíciós megállapodás értelmében kormányzati szerephez jutott. 1919-ben az akkori Európában Oroszország után Magyarországon jött létre először kommunista hatalom (március 21-én).
- 21 A 1945. évi választások után koalíciós kormány alakult. Rákosi így ír erről: „*Megkaptuk Stálin elvtárs tanácsát, hogy az új kormány összeállításánál követeljük magunknak a belügy-miniszteri tisztséget, azonkívül én és Szakasits legyünk a miniszterelnök-helyettesek. ...*” Vö. Rákosi, Visszaemlékezések I. köt. 225. p.
- 22 Magyarországon 1945 után óriási méretű infláció alakult ki, fokozódtak a lakosság megélhetési nehézségei, állandósultak a fizetési problémák, jellemzővé vált az árucserc. A megoldásra lásd a 25. lábjegyzetet.

II. 1. Köztársaság → Ki ez? Tildy helyébe Nagy Ferenc²³

III. 12 = Államosítás + föld +
23 kizárás²⁴

Stabilizáció = növelte a párt
tekintélyét²⁵

aprómunka, falujárás erősödik²⁶

Ufosz²⁷

{4}

Összeesküvés

Lelepleződött a F.[üggetlen]K.[isgazda]P.[árt] kettős játéka.

Eltávolítottuk Nagy Ferenc és vezető társait.

Meghagytuk baloldalt, melyet megté-

vesztésünkre még N.[agy] F.[erenc] helyezett

23 A választások után a parlament gyorsan elfogadta a köztársasági államformáról szóló törvényt. A köztársaság kikiáltására a SZDP tett javaslatot, és azt a többi párt is támogatta. A Magyar Köztársaság elnökévé a parlament 1946. február 1-én az addigi miniszterelnököt, Tildy Zoltánt (1889-1961) választotta. Az új miniszterelnök a kisgazdapárt elnöke, Nagy Ferenc (1903-1979) lett.

24 A köztársaság védelmének érdekében szavazta meg a parlament az 1946.VII. törvényt (1946. március 12.) a demokratikus államrend és a köztársaság büntetőjogi védelméről. A kommunis-ták a törvényt kihasználták a társadalom és a gazdaság átalakítására. Ezért említi Rákosi a törvény kapcsán az államosítások (1946-1947-ben a bányák, bankok és a nagyipar kerültek állami ellenőrzés alá) és a földkérdés rendezése mellett a kisgazdapárt elleni első sikeres baloldali fellépést. A Kisgazdapárt, engedve a Baloldali Blokk (1946. március 5-én alakult meg a az MKP, SZDP, NPP és a szakszervezetek részvételével) nyomásának, még március 11-én 20 képviselőt kizárt a pártból. Vö. *Vida István: A Független Kisgazdapárt politikája 1944-1947.* Bp., 1976. 362. p.

25 A gazdaság stabilizációs programját a MKP dolgozta ki. 1945. november 24-én alakult meg a Gazdasági I'ötanács (elnöke a miniszterelnök), melynek legfőbb feladata a gazdasági élet irányítása volt. Az infláció leküzdését belső erőforrásokból kívánták megoldani, de sikeréhez hozzátartozott a Szovjetunióknak szállítandó jóvátételek átütemezése, valamint a Magyar Nemzeti Bank Németországba hurcolt 40 millió dolláros aranykészletének (a „kezelési költségck” levonása után) az USA által történt visszaadása is. Új bér- és árrendszer léptettek életbe, a béreket a háború előttinek a felében állapították meg. Az 1946. augusztus 1-jén bevezetett forint a világ legnagyobb méretű inflációját zárta le.

26 Az MKP KV 1946. szeptember 20-i ülésén határozta el a falujáró mozgalom megszervezését. Célja a falvak kulturális életének emelése mellett egyértelműen a vidéki agitációs munka erősítése volt.

27 Újbirtokosok és Földhözjuttatottak Országos Szövetsége. 1946. szeptember 15-én a földre-form során földhöz juttatott újbirtokosok érdekeinek védelmére alakult szervezet.

be.²⁸ egyetlen új minisztert nem hoztunk;²⁹ drámai jelenetekben bővelkedő három nap.³⁰

Megkezdődött a FKP. szétesése.

47-es választások³¹

SZ. d. szerepe; blokk >

antikomm.[unista] pártot játszott meg.

Kolhoz, diktatúra, tagállam³²

Mi választási szövetséggel + fúzió.³³

Kaptunk I. 112. 000 [szavazatot] + száz képvis[elő]

= 22,3[%] = legnagyobb párt

Hibát csináltunk: kizárás

a listáról + technikai megál-

-
- 28 A rendőrség Államvédelmi Osztálya (ÁVO) és a Honvédség Katonapolitikai Osztálya az 1946:VII. törvény alapján folytatott nyomozást köztársaság-ellenes tevékenységek után. Kikényszerített hamis vallomások alapján eljuttat a vizsgálat a Kisgazdapárt főtitkáráig, Kovács Béláig, sőt később Nagy Ferenc miniszterelnökig. Kovács Béla képviselői mentelmi joga elvileg nem adott lehetőséget az eljárás lefolytatására, és a parlament sem függesztette fel ezt a jogot. 1947. február 25-én a szovjet katonai hatóságok tartóztatták le a főtitkárt és hurcolták el a Szovjetunióba (ahonnan csak 1956-ban tért vissza súlyos betegen). Az összececsküvés felfedezésének köszönhetően ötven képviselő lépett ki a Kisgazdapártból.
- 29 Rákosi a Nagy Ferenc vezette kormány 1947. március 14-i átalakítására utal, mivel mind a négy új miniszteri posztot kisgazda politikusok töltötték be (Dinnyés Lajos: honvédelem; Mihályfi Ernő: tájékoztatásügy; Nyárády Miklós: pénzügy; Ortutay Gyula: vallás- és közoktatásügy).
- 30 1947. május 28-án Rákosi a „nyomozati anyag” ismeretében felszólította az éppen Svájcban szabadságát töltő Nagy Ferencet, hogy térjen haza és tisztázza magát. Nagy Ferenc május 30-án aláírta lemondását a miniszterelnöki posztról, de nem tért haza. Erre célozhat Rákosi a drámai jelenetekben bővelkedő három nappal.
- 31 Az 1945 utáni második parlamenti választásokat 1947. augusztus 31-én tartották. (Vö. A 35. lábjegyzettel.)
- 32 Az SZDP-n belül a kommunistákhoz való viszony alapján „két szárny” létezett. A „baloldal” mellett jelentős erőt képviselt a párt „jobboldala” is. Ennek egyik vezéralakja Kéthly Anna (1889–1976) volt. A SZDP „jobboldala” erősen kritizálta a kezdetektől a kommunisták antidemokratikus törekvéseit. A jövőre nézve a legnagyobb veszélynek tartották az erőszakos szövetkezesítés, a kolhozosítás magyarországi lehetőségét, a szovjet mintájú kommunista diktatúra kiépülését, és azt, hogy Magyarország csetleg a Szovjetunió egyik tagállamává válhat.
- 33 A koalícióba tömörült pártok (kommunisták, szociáldemokraták, kisgazdák és a parasztpárt) 1947. július 29-én alakították meg választási szövetségüket. A MKP és az SZDP egyesülésének gondolata nyilvánosan a Magyar Kommunista Párt funkcionáriusainak 1948. január 10-i országos értekezletén vetődött fel. 1948 januárjától már tömegesen léptek át a szociáldemokraták a kommunista pártba. Vö. a 48. számú lábjegyzettel.

Lapodások, melyeket SZ.d-k
ellenünk fordítottak³⁴

{5}

2. Párt a koalíción belül³⁵

F.K.P. = 780.000 [szavazat] = 68 képv[iselő]

3. SZ.D = 730.000 [szavazat] = 67 [képviselő]

4. Paraszt = 420.000 [szavazat] = 36 [képviselő]

Ellenzék: Barankovics 800.000 [szavazat] =

katolikus³⁶

Pfeiffer = 620.000 [szavazat]³⁷

Balogh = 250.000 [szavazat]³⁸

- 34 A választásokon súlyos csalások fordultak elő. Előzetesen kizárták a választók kb. 10%-át, kizárólag potenciális ellenzéki szavazókat, a választójogból. Az MKP-ra leadott szavazatok egy részét, mintegy 62 ezret, az úgynevezett „kék cédulákkal” való visszaélésnek köszönhetően a párt. Hamis cédulákat nyomtattak (kb. 200 ezret) és azokkal több helyen is szavazott egy ember. Mintegy 4729 választókerületben követtek el csalásokat. Kéthly Anna mellett a SZDP több vezetője is kétségbevonta a választások törvényességét. Ugyanakkor Rákosi arra céloz, hogy a szociáldemokraták is részt vettek a kékcédulázásban.
- 35 Az 1947. évi nemzetgyűlési választásokon a Magyar Kommunista Párt 1 113 050 (22,3%), a *Demokrata Néppárt* 820 453 (16,4%), a *Független Kisgazdapárt* 769 763 (15,4%), a *Szociáldemokrata Párt* 744 641 (14,9%), a *Magyar Függetlenségi Párt* 670 547 (13,4%), a *Nemzeti Parasztpárt* 415 465 (8,3%), a *Független Magyar Demokrata Párt* 260 420 (5,2%), a *Magyar Radikális Párt* 84 169 (1,7%), a *Keresztény Női Tábort* 69 536 (1,4%), a *Polgári Demokrata Párt* 50 294 (0,7%) szavazatot kapott. [*Az ellenzéki pártokat kurzívval jeleztem – Sz. Cs.*]
- 36 A Barankovics István (1906–1974) újságíró, katolikus politikus. 1943-tól a Magyar Nemzet főszerkesztője. 1945-től a Demokrata Néppárt főtitkára, az 1947. évi választások után képviselő. 1949-ben az USA-ba távozott.
- 37 Pfeiffer Zoltán (1900–1981) ügyvéd, kisgazdapárti politikus, 1931 óta a párt tagja. 1945 novemberétől parlamenti képviselő. A Kisgazdapártra nehezedő baloldali nyomás következményeként (köztársaság-ellenes összeesküvés leleplezése, Kovács Béla letartóztatása) Nagy Ferenc kérésére Pfeiffer 1947. március 12-én kilépett a Kisga.dapártból, és megalapította a Magyar Függetlenségi Pártot, amelynek elnöke is lett.
- 38 A Balogh István (1894–1976) katolikus pap. Korrupciós és nőügyeiről a kommunisták számos adatot gyűjtöttek össze. 1944-ben a Független Kisgazdapárt szegedi szervezetének alapítója és elnöke. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés előkészítésében is közreműködött miniszterelnökségi államtitkárként. 1945. január 20-án részt vett Moszkvában a fegyverszüneti tárgyalásokon. 1947 március és június között Balogh István volt az FKGP főtitkára. Júliusban kilépett a Kisgazdapártból, és megalapította a Független Magyar Demokrata Pártot (Balogh-párt). 1949 és 1951 között az Elnöki Tanács tagja volt. 1951-től ismét lelkész.

400.000-et nyert a K és a N.[emzeti] paraszt.
K. párt = Bpsten 27,5[%]
 Salgótarján 72%
 Nógrád 42%³⁹
Nagy Budapest 260-178⁴⁰
 45-ben 40:000 sz.d. most megford[ult]⁴¹
 SZ.d. falvakban veszített.
 Bal[oldali]blokk 50%⁴²

Választások után = minden K[ommunista] >
 erő összefogott.⁴³
 SZ.d és Kisgazda manőverek
 a koalíció>

{6}
Kísérletek a K.párt izolálására
Kísérletek az Sz.d. és Kisgazdák
 jobboldali vezetőség létrehoz.[ására]
Kivédtük.⁴⁴

1.
Ellentámadás. Pfeiffer >
sikerült

- 39 A kommunista párt a legmagasabb szavazatarányt az észak-kelet magyarországi ipari centrumban, Nógrád megyében és annak székhelyén, Salgótarjánban érte el.
- 40 A választási törvény értelmében Nagy-Budapesthez számították a főváros körül fekvő településeket, az ún. peremövezetet is. Az 1947. évi választásokon 261 000 szavazatot kapott a kommunista párt Nagy-Budapesten. A peremkerületek nélkül, a 14 budapesti kerületben 170 000-en szavaztak a Magyar Kommunista Pártra.
- 41 Az 1945. évi választásokon 40 000 szavazattal kapott többet Budapesten a Szociáldemokrata Párt, mint a Magyar Kommunista Párt. Az 1947-es választásokon megfordult a helyzet.
- 42 Az 50% a Baloldali Blokkba tömörült pártoknak (MKP, SZDP, NPP) az 1947. évi választásokon együttesen elért eredményére utal.
- 43 A választások után a kommunista párt nem csak a szakszervezetekkel alakított ki szorosabb együttműködést, de szeptember 12-én a Szociáldemokrata Párttal is megegyezés jött létre a jövőbeni kormányzati és pártügyekre nézve.
- 44 Az SZDP 1947. szeptember 8-án tartotta választmányi ülését, melyen a tagok egy része a koalícióból való kilépést javasolta. A Független Kisgazdapárt nagyválasztmányi ülésén (szeptember 11–13.) a párt jobboldala megpróbálta magához ragadni a pártvezetést, de eredménytelenül. A választmány a koalíció fenntartása mellett foglalt állást. A Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült négy párt képviselőinek szeptember 18-i értekezletén koalíciós kormány felállítását határozták el.

Mért hagytuk szökni = jobban demor[alizált]
mint a letartóztatás⁴⁵

2. Bankok államosítása = 60%⁴⁶

3. Államosítás befejezése = alumin[ium]⁴⁷

4. Reakció> Gyárakba beszívárgott >

Továbbiak = fúzió Sz.D-vel,⁴⁸

vagy egyesülés, vagy szakadás

Ha egyesülés, akkor tovább =

vagy demokrata munkás – pa-

raszti párt, vagy szoros szövetség⁴⁹

45 A Magyar Radikális Párt 1947. október 3-án petíciót nyújtott be a parlamentben, amely azzal vádolta meg a Függetlenségi Pártot, hogy hamis ajánlási ívekkel indult a választásokon. Ezzel egy időben a Magyar Kommunista Párt kezdeményezésére országszerte tiltakozó gyűlések zajlottak a Függetlenségi Párt betiltását követelve. Pfeiffer Zoltán 1947. november 4-én váratlanul emigrált. Rákosi azért írja, hogy Pfeiffer váratlan „szökése” hatásosabb volt, mintha letartóztatták volna. A Magyar Függetlenségi Pártot a belügyminiszter november 20-án feloszlatta, a párt 48 képviselője elvesztette mandátumát.

46 A magyar országgyűlés 1947. november 21-én fogadta el az 1947:XXX. törvényt a bankok államosításáról. Az államosított nagybankok a háború előtti összes pénzintézeti tőke 72%-át, az ipari részvénytőke több mint háromötödét tartották ellenőrzésük alatt. 1947 végén a Rákosi által megadott 60% reális érték. Vö. *Pető Iván–Szakács Sándor: A hazai gazdaság négy évtizedének története, 1945–1985. I. Az újjáépítés és a teremtés iránítás időszaka.* Bp., 1985. (a továbbiakban: *Pető–Szakács, A hazai gazdaság négy évtizedének története*) 95. p.

47 Már 1946. április 8-án megkötötték a bauxitegyezményt, majd június elején megalakult a Magyar-Szovjet Bauxit-Alumínium Rt. 1948. február 6-án fogadta el az országgyűlés az 1948:XIII. törvényt a még magyar magánkézben lévő bauxit- és alumíniumipar államosításáról. Márciusban már létre is jött az Állami Bauxit és Alumínium Rt. A magyarországi államosítások befejezésére csak 1948. április 29-c után került sor, amikor az országgyűlés elfogadta az 1948:XXV. törvényt, a 100-nál több munkást foglalkoztató üzemek államosításáról. Magyarországon ezután került a gyáripar túlnyomó része állami tulajdonba.

48 A két baloldali munkáspárt (a szociáldemokrata és a kommunista párt) egyesülésének jelentős állomására, a Szociáldemokrata Párt XXXVI. kongresszusára csak 1948. március 5–7-én került sor. Ott született határozat a „jobboldali” szociáldemokraták magatartásának elítéléséről (kizárták a pártból a már a két világháború között is meghatározó szociáldemokrata politikusokat), valamint a kongresszus felhatalmazta a pártvezetőséget, hogy kezdjen tárgyalást a Kommunista Párttal az egységes munkáspárt megteremtéséről. Március 10-én határozat született a két párt összekötő bizottságában, hogy az egyesülés július 1-ig bekövetkezik. Június 12–14. tartották a Magyar Dolgozók Pártjának első kongresszusát. Az új párt főtitkára Rákosi Mátyás lett.

49 Rákosi itt nem csak a szociáldemokratákkal való egyesülésre gondol, hanem arra, hogy a többi koalíciós pártot is valamilyen módon az új egyesülő munkáspárthoz kellene kapcsolni. Ekkor

+ harc az egyház + Barankov.[ics]⁵⁰

Később föld = szövetkezet,

ha jó a termés +

3 éves terv befejezés⁵¹

{6. hátoldal}

Külügy

Sz[ovjet]u[nió]-hoz legmelegebb
viszony

Szu elvtársak, akik Bpsten
jártak, megállapítják.

Szomszédokhoz: Jugoszlávia, Román
= meg nem támad[ásai] és segítség[nyújtási]

Szu-val is szorosabbra⁵²

Baj = Csehszlovákia; üldözik

a magyarokat

Benes megakarja [sic!] akadályozni

a jó barátságot, KPCs segít neki⁵³

még ő sem látta világosan ennek a megvalósítási módját, sem azt, hogy az egypártrendszer kialakulása mikorra várható.

- 50 Rákosi Mátyas 1948. január 10-én a Magyar Kommunista Párt funkcionáriusainak országos értekezletén jelentette be, hogy az egyházi reakcióval az év végéig végezni kell. Barankovicsra lásd a 36. számú lábjegyzetet.
- 51 Az 1945-ben szétosztott földek termelőszövetkezetekben való újraegyesítése 1948 augusztusában merült fel először. Az 1948 decemberi rendelkezések már nyíltan mutatták, hogy Magyarország is a szovjet és bolgár földszövetkezeti mintát kívánja a kommunista párt bevezetni. A termelőszövetkezetek tömeges, erőszakos szervezése 1949 őszén indult. A hároméves tervről az 1947:XVII. törvény határozott. A terv eleve mérsékelt célokkal indult, elsősorban politikai jelentőséggel bírt.
- 52 A Romániával való viszony rendezése érdekében kötötték meg 1947. november 25-én a magyar-román kulturális egyezményt, majd 1948. január 24-én a magyar-román barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződést. 1947. december 6-án Joszip Broz Tito államelnök vezetésével jugoszláv kormányküldöttség érkezett Budapestre. December 8-án aláírták a magyar-jugoszláv barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási egyezményt. 1947. július 15-én Moszkvában magyar-szovjet kereskedelmi szerződést írtak alá. A magyar-szovjet barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási egyezmény megkötésére 1948. február 18-án került sor.
- 53 Magyarország és Csehszlovákia küldöttei 1946. február 27-én írták alá Budapesten a lakosságcsere egyezményt. Ennek értelmében a csehszlovák hatóságok csak annyi magyart telepítenek ki, ahány szlovák önként távozik Magyarországról. Ugyanebben az évben, június 17-én tették közzé Csehszlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács „reszlovakizálás” rendeletét. Felszólították a

Tito + Anna Pauker = 9 párt
Belgrádi tanács⁵⁴

Harc a híd + semlegesség >

Tavaly Moszkva után Washington⁵⁵

magyar nemzetiségű lakosságot, hogy írásban kérje a szlovák népbe való visszatérés engedélyezését. A magyar kormány a szövetséges hatalmak Külügyminiszeri Tanácsánál tiltakozott a rendelet ellen (június 28.). November 19-c után megkezdődött a Csalókőből (Szlovákia) a magyar lakosság deportálása a csehországi Szudéta vidékre. A kényszerkitelepítés 1947. február 25-ig tartott. Magyarország és Csehszlovákia között csak 1948. április 10-én szűntek meg az át- és kitelepítések. Összesen mintegy 200 000 embert érintett. Rákosi nem csak a kitelepítésekre gondolhatott, hanem arra is, hogy az 1945. április 5-én Kassán meghirdetett csehszlovák kormányprogram a magyar kisebbséget kollektív tette felelőssé Csehszlovákia feldarabolásában (1938–1939) való részvétele miatt. A csehszlovák kormány a magyar kisebbséget megfosztotta állampolgári jogaitól is, ami ellen az MKP vezetői, és Rákosi is tiltakozott a különböző pártközi fórumokon. A nemzetiségek kérdésében a szomszédos országok kommunista pártjai sem találták meg a közös nevezőt. A KPCS (Kommunizisztjicscszkaja Partija Csehszlovákiai) rövidítést Rákosi a CSKP (Csehszlovákia Kommunista Pártja) helyett használta.

54 Tito, Joszíp Broz (1892–1980). Jugoszlávia miniszterelnöke (1945–1963), majd államelnöke (1963–1980). 1941-től a jugoszláv népi felszabadító hadsereg és partizánsapátok főparancsnoka, 1943-tól a Jugoszláv Nemzeti Felszabadító Bizottság elnöke. Halála után megkezdődött Jugoszlávia széthullása.

Pauker, Ana (1893–1960) román kommunista politikus. 1935–1936 a Román Kommunista Párt KB titkárságának tagja. 1936-ban letartóztatták, 1940-ben szabadult és a Szovjetunióba távozott, ahol a Kominternben dolgozott. 1944-ben hazatért Romániába, a kommunista párt PB tagja lett. 1947 és 1952 között külügyminiszter volt. 1952-ben a kollektív vezetés megsértése, frakciós magatartás és jobboldali elhajlás vádjával kizárták a pártból.

1947. szeptember 22. és 27. között a lengyelországi Szklarska Porebán meglakult a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája (Kominform). Részt vettek a Szovjetunió, Jugoszlávia, Csehszlovákia, Románia, Magyarország és Bulgária mellett a házigazda lengyel, valamint Franciaország és Olaszország kommunista pártjainak képviselői. A jugoszláv küldöttek (Kardelj és Dilas), valamint Ana Pauker támogatották a leghangosabban a Tájékoztató Iroda felállítását, anélkül, hogy észrevették volna Sztálin valódi célját, ami a kommunista pártok, a kelet-európai kormányok, tulajdonképpen az egész kommunista mozgalom feletti hegemónia megszerzésére irányult. A lengyelországi tanácskozás eredményeképpen Belgrádot választották a Tájékoztató Iroda székhelyül. A jugoszláv kommunisták ekkor még nagy tekintélynek örvendtek Kelet-Európában.

55 1946. április 9. és 18. között egy magyar kormánydelegáció tárgyalt Moszkvában a háborús jóvátétel átütmezéséről és a magyar hadifoglyok hazacngedéséről. Június 8. és 25. között egy másik kormánydelegáció Angliában és az Egyesült Államokban folytatott gazdasági jellegű tárgyalásokat.

Hogyan kormányozzunk? [sic!] 9 párt⁵⁶

Gazdasági helyzet.

Mezőgazdas[ág] = békebeli vetés, Szárazság /kenyérhiány/⁵⁷

Ipar = 90%⁵⁸

{7}

Budget = 4 hónap felesleg

Bankjegy forgalom 1.800⁵⁹

Pontosan fizetjük a jövátételt = 50%⁶⁰

Vetés baj volt, de most javul

- 56 Rákosi a kihúzott mondat mögé utólag szúrta be a 9 pártra történő utalást. Ez még a Tájékoztató Iroda felállítására vonatkozik. Rákosi valószínűleg a Kominform koordináló, a kelet-európai kommunista pártokat segítő szerepét kívánta hangsúlyozni.
- 57 Az 1945. évi és főleg az 1946. évi rossz termést követően a kormány 1947-re jó termést várt. Ennek megfelelően a gazdák terheinek könnyítését tervezte. Mivel — a súlyosan aszályos időjárás következtében — ismét gyenge lett termés, még a korábbiánál is szigorúbb intézkedéseket léptettek életbe. Elrendelték a kenyérgabona, a liszt, sőt burgonya zárolását is. 1947 végén a vártnál rosszabb kenyérellátás miatt elrendelték a termelői fejadagok csökkentését. A „Kenyérhiány” szót Rákosi később szúrta be a szövegbe a következő sor mögé a lap szélére, de mindenképpen ehhez a gondolathoz tartozik.
- 58 Rákosi adata valószínűleg az ország ipari termelésének egészére vonatkozhat, ami 1947 augusztusában elérte az 1938. évi szint 80%-át, 1947 végén a 90% reálisnak tűnik. Vö. *Izsák-Kun*, Moszkvának jelentjük 241. p. Kormányzati számítások szerint a gyáripari reálberek ugyanevak 1947 augusztusában a háború előtti szintnek csak 87%-át érték el. Erre is utaltatott Rákosi. Vö. *Pető-Szakács*, A hazai gazdaság négy évtizedének története 71. p.
- 59 Rákosi igyekezett a magyar gazdaságról kedvező képet festeni, ezért hangsúlyozta, hogy az országnak négy hónapra elegendő valutatartaléka van. A bankjegyforgalomra utalva csak annyit jegyzett meg Rákosi, hogy 1.800 millió. Az SZKP KB Külügyi Osztálya által az MKP tevékenységéről készített jelentésből derül ki, hogy ez az eredmény egyáltalán nem pozitív. A bankjegyforgalom jóval meghaladta a tervezett kereteket. 1947 elején csak egymillió forintot tett ki a bankjegyforgalom, 1947 augusztusában már 1.750 milliót. Vö. *Izsák-Kun*, Moszkvának jelentjük 242. p.
- 60 Magyarországnak a fegyverszüneti egyezmény (1945. január 20.) értelmében 300 millió dollár jövátételt kellett fizetnie hat év alatt Csehszlovákiának, Jugoszláviának és a Szovjetunióknak. Az ország a súlyos jövátételi kötelezettségének nem tudott eleget tenni. A Szovjetunió 1946 áprilisában Románia mellett Magyarországnak is engedélyezte a jövátételek határidejének hat évről nyolc évre történő emelését. 1946 júliusában pedig megengedték, hogy a kezdeti jövátételi terheket Magyarország csökkentett, majd évről évre növekvő arányban fizesse vissza. Elengedték a kétszázéves díjakat is. Az ország csak 1946-tól tudott rendszeresen eleget tenni a jövátételi kötelezettségeinek.

Párt 700.000 felüli tagság
4.500 szervezet

Csak néhány tucat kis falu
hol nincs szervezet.

Összetétel 45% - nál több ipari
munkás

30% — „ — paraszt [sic!] ⁶¹

Nők 25%-on felül ⁶²

Káderbajok: földalatti párt

Frakcióharcok, nehézségektől
tartottunk, nem ismertük egymást

A legfelsőbb vezetés moszkvai
Politbüro ⁶³ 11-ből 7

Valamennyi börtönviselt =
több mint 50 év fegyház.

{8}

Egybekovácsolt, tapasztalt

A többi pártoknak ilyen nincs ⁶⁴

Ahogy lefelé, úgy gyengül a minőség

61 Az 1947 decemberében Sztálinnak készített jelentés alapján az MKP 1945 tavaszán mintegy 30 ezer tagot számlált, 1946 októberében már 653 ezret. 1947 decemberében már 58 városban, 2843 községben és 409 faluban 4800 alapszervezetben, több mint 800 ezer tagja volt a párt-
nak. 1946-os adatok alapján az MKP összetétele a következő volt: 42,6% munkás, 39,4%
földmunkás és paraszt, 4,8% értelmiségi, 2,9% kisiparos, 1,6% kiskereskedő és 8,7% tanuló,
illetve háztartásbeli. Vö. *Izsák-Kun*, Moszkvának jelentjük 239–240. p.

62 Az MKP tevékenységéről készített szovjet jelentés a Magyar Kommunista Párt hibájaként röt-
ta fel, hogy már 1945-ben is, és 1947-ben még mindig elhanyagolta a „nők körében végzett
munkát.” Különösen a vidéki, falun élő nők álltak a kommunistákkal ellenséges érzelmű kato-
likus papság befolyása alatt. Ellenben Rákosi szerint a kommunista párt tagjainak egynegyede
nő, ami viszonylag magas szám. Vö. *Izsák-Kun*, Moszkvának jelentjük 244. p.

63 Rákosi magyar helyesírással alkalmazza az orosz szót. Politbüro ~ Politikai Bizottság.

64 Itt Rákosi arra utal, hogy a magyar kommunisták 25 évig illegálisban, illetve külföldön —
elsősorban a Szovjetunióban — dolgoztak. A Politikai Bizottság 11 tagjából heten „moszkovi-
ták” (Rákosi Máttyás, Gerő Ernő, Farkas Mihály, Révai József, Nagy Imre, Nógrádi Sándor,
Kossa István), ugyanakkor a felső pártvezetés tagjai valamennyien tapasztalt, politikai meg-
győződésükért meghurcolt, több év börtönbüntetésre ítélt párttagok. A többi párthoz képest
mindez egységesebbé teszi a pártvezetést.

700.000-ből kb. 5.000 régi
15.000 Sz.d. + szakszerv.
többi új;
fegyelem, korrupció,
Iskoláztatás⁶⁵

A párt a dolgozás pártja⁶⁶

Hol erős. Ipari munkás, Bpest = Kádár⁶⁷

Vasiparban nehéz

Bányászok

Parasztok, különösen

a demokratikus Vihars.[arok]⁶⁸

Intelligencia = orvosok 20%

Legjobb színészek, írók.

Szakszervezet: Szaktanács

Kossa = ki⁶⁹

Hol erősek: építő, kémia, fa,

textil, föld, vas

Hol sz.d. többség = nyomda, pincér

{9}

Államapparátus

15 miniszter = 5

min[iszterelnök] helyettes Rákosi

Vasút Gerő megdicsérni

Belügy Rajk megdicsérni

65 Vö. a 94. számú lábjegyzettel.

66 A mondatot Rákosi utólag szűrte be lapszéli megjegyzésként.

67 Kádár János (1912–1989) nevét Rákosi utólag írta a lapszélre. Arra utal, hogy Kádár 1945 és 1948 között a Magyar Kommunista Párt budapesti titkára volt.

68 Viharsarok az 1890-es évek agrárszocialista mozgalmairól híres terület a Tisza, a Körösök és a Maros között.

69 Kossa István (1904–1965) kommunista politikus. 1923 óta a Szociáldemokrata Párt tagja volt. 1942-ben orosz hadifogságba került, elvégezte a hadifoglyok antifasiszta iskoláját. 1945 és 1948 között a Szakszervezeti Tanács főtitkára volt. 1948 után több minisztériumot (pénzügy-, kohó- és gépipari- közlekedés- és postaügyi minisztérium) is vezetett az egykori villamos ellenőr.

Külügy Molnár⁷⁰
Szoc. Obecpecs [sic!] Olt⁷¹

Parlament elnöke Nagy Imre⁷²

Államtitkár 36-ból 12

Főispán 28-ból 10⁷³

Gazdasági főtan.[ács] = Vas Zoltán = 16 év⁷⁴

70 A második Dinnyés kormányról van szó (1947. szeptember 24. – 1948. augusztus 5.). Vö. a 90. számú lábjegyzettel. A tizenöt miniszterből Rákosi miniszterelnök-helyetttel együtt öt kommunista vett részt a kormányban.

Gerő Ernő (1898–1980) kommunista politikus. 1945 után az Ideiglenes Nemzeti Kormány kereskedelem- és közlekedésügyi minisztere, majd 1949-ig közlekedésügyi miniszter. 1948–1949-ben egyidejűleg pénzügyminiszter is. Rákosi, mint közlekedésügyi minisztert szándékozott Gerőt megdicsérni, akinek jelentős szerepe volt a háború utáni vasút- és közlekedési rendszer helyreállításában.

Rajk László (1909–1949) kommunista politikus. 1946 márciusától belügyminiszter, nevéhez köthető a katolikus egyesületek feloszlása (1946 júliusától), de közreműködött az első koncepciók előkészítésében és lefolytatásában is (Magyar Közösség-pere; Pöcspetri-ügy). Rajk belügyminisztersége idején alakult meg a BM ÁVO. Rákosi 1947 végén, még megdicséri Rajkot, de 1948 augusztusában már „leváltották” külügyminiszternek. 1949 június elején letartóztatták, koncepciók perben halálraítélték és október 15-én kivégezték. 1956-ban rehabilitálták.

Molnár Erik (1894–1966) kommunista politikus. 1947 és 1948 között külügyminiszter.

71 Szocialnoje obcszecszenije. Orosz: szociális ellátás. (Rákosi a magyar „sz” betű helyett cirill „c”-t írt a szóban.) Olt Károly (1904–1985). 1946 óta tagja volt az MKP, illetve MDP KV-nek. 1947 és 1949 között népjóléti miniszter, 1950-től 1956-ig pénzügyminiszter volt.

72 Nagy Imre (1896–1958) kommunista politikus. 1944 novemberében, tizenöt év után az elsők között érkezett haza a Szovjetunióból. Tagja lett az MDP Központi Vezetőségének és Politikai Bizottságának. Az Ideiglenes Nemzeti Kormányban földművelésügyi, majd Tildy Zoltán és Nagy Ferenc kormányában belügyminiszter.

73 Az 1950. évi közigazgatási rendezésig a főispánok álltak a vármegyék és a törvényhatósági jogú városok élén. Rákosi adatai szerint a 28 főispánból 10 a Magyar Kommunista párt tagja volt 1948 elején.

74 A 1945. évi választások után az MKP törökvéscé egy gazdasági csúcsszerv létrehozására irányult, amely Gazdasági Főtanács néven alakult meg (1945. december 5.). A Főtanács tagjai a miniszterelnök, a közlekedésügyi és iparügyi miniszterek lettek. A valódi szervező és végrehajtó munkát a Titkárság végezte, amelynek élén Vas Zoltán (1903–1983) állt. (Vö. a 25. számú lábjegyzettel.)

Tervhivatal főtitkár, Berei,⁷⁵ Domokos⁷⁶

Követek⁷⁷

26 megyeszékhelyből 8 polgármester⁷⁸

Ahol nincs K miniszter ott K. állam-
titkár, vagy egyéb vezető tisztviselő.

Rendőrség = 30 ezer: belügy + államtit[kár]⁷⁹

+ Polit[ikai] rendőrség feje⁸⁰ +

{9. hátoldal}

speciális készütség⁸¹ +

bpesti rendőrség parancsn.[oka]⁸²

75 Berei Andor (1900–1979) közgazdász, kommunista politikus. 1921-ben 15 évre elítélték, de az 1922. évi fogolycserével a Szovjetunióba került, ahol a Nemzetközi Lenin Iskolán és a Kominternben dolgozott. 1934 és 1946 között a belga kommunista mozgalomban tevékenykedett. 1947-től az Országos Tervhivatal főtitkára. 1948 után a Külügyminisztérium államtitkára, majd miniszterhelyettese. 1954 és 1956 között az Országos Tervhivatal elnöke. 1956–1958 a Szovjetunióban élt.

76 Domokos József (1890–?) jogász, 1913 óta részt vett a munkásmozgalomban. 1922–1925 Bécsben élt emigrációban, a Bécsi Magyar Újság munkatársa. 1931–1944 a KMP védőügyvédje. 1945 és 1953 között legfőbb államügyész, 1954-től 1958-ig Legfelső Bíróság elnöke.

77 1948 nyarára valamennyi magyar nagykövet a kommunista párt tagjaiból került ki.

78 Az 1923. évi 25. tc. egyesítette a Trianon utáni töredék vármegyéket, és 25 vármegyét hozott létre az országban. 1950-ig, a tanácsrendszer kiépüléséig 25 vármegye működött Magyarországon. Rákosi 26-dikként talán a fővárosra utalt, amikor megállapította, hogy a 26 megyeszékhelyen 8 kommunista polgármester volt 1947 végén hivatalban.

79 A rendőrség állományának nagyobb része, a vezetés pedig kivétel nélkül a kommunista párt tagjainak sorából került ki. Kommunista belügyminiszterek: Nagy Imre (1945. október 15. – 1946. március 20.); Rajk László (1946. március 20. – 1948. augusztus 5.).

80 Péter Gábor (1906–1993) szakmáját tekintve nadrágszabó, kommunista politikus. 1931-től tagja az illegális KMP-nek. 1945 után a politikai rendőrség helyettes vezetője, majd vezetője. 1953-as letartóztatásáig altábornagyi rangban irányította az ÁVO-t, majd az ÁVH-t.

81 Nem sikerült beazonosítani a Rákosi által említett egységet. Talán az Őrszolgálatra gondolhattott, ami a tulajdonképpeni karhatalmi feladatokat látta el.

82 Budapest felszabadulását követően a fővárosi rendőrség vezetője Sólyom László (1908–1950) lett, aki korábban katonatiszt, illetve 1944-től az illegális kommunista párt katonai bizottságának tagja volt. 1946-ban a Honvédelmi Minisztérium katonai csoportfőnöke, 1948-tól vezérkari főnök lett. 1950-ben koholt vádak alapján letartóztatták, elítélték és kivégezték. 1946 májusától, amikor Sólyom a Honvédelmi Minisztériumba távozott, utóda, Budapest új rendőrfőkapitánya altábornagyi rangban Münnich Ferenc (1886–1967) lett. 1942-től partizánképző a Szovjetunióban, majd a moszkvai rádió magyar szerkesztője. 1945-ben tért vissza Magyarországra. Pécsi főispán volt, majd 1946-tól 1949-ig a főváros rendőrfőkapitánya.

+ vidéki rendőrség „⁸³

Hadsereg 15 ezer fő

K. a határőrök táborno⁸⁴ =

Politrazvedka [sic!]⁸⁵

K. az I. hadosztály⁸⁶ +

K a bpesti garnizon⁸⁷

K a „ [bpesti] készülségi z[ászlóa]]j. par[ancsnoka]⁸⁸ +

a politproszvescsenije. [sic!]⁸⁹

= Dinnyés esete

Veres Péter ki mi⁹⁰

83 Tömpe András (1913–1971). 1931 óta tagja a KMP-nek. 1944-ben átszökött a szovjetekhez, majd a Nógrádi Sándor vezette partizáncsoport politikai biztosa. A felszabadulás után a rendőrség ezredese, majd vezérőrnagy, a Vidéki Főparancsnokság vezetője. Hozzá tartoztak az internálótáborok is. Hatásköri ellentétbe került Péter Gáborral. 1947 és 1959 között a külügyben dolgozott. A Rákosi-vázlat keletkezésének idején a vidéki rendőrkapitány már Ratulovszky János volt.

84 Pálffy György (1909–1949) altábornagy. Ludovika Akadémiát (1928–1932), majd Hadiakadémiát (1935) végzett hivatásos katona. Az új hadseregbe 1945. március 6-án lépett be. Tagja az MKP-nak. 1946-ban már vezérőrnagy, 1947. december 1-től altábornagy. A határőrség parancsnoka 1946 november 1-től 1948 február 1-ig. 1949-ben a Rajk-per másodrendű vádottjaként halálra ítélték és kivégezték.

85 Orosz: Politikai Felderítés (Rákosi a hadsereg Katonapolitikai Csoportfőnökségére — Katpol utalhat) vezetője Pálffy György volt 1948 februárjától.

86 Az I. honvéd gyaloghadosztályról van szó. Ennek parancsnoka Variházy Oszkár (1887–1959) volt 1946 november 1-től. Variházy a hadapród iskolát 1909–1914 között, majd a főtisztai tanfolyamot 1942-ben végezte. A főváros ostromakor a Budai Önkéntes Ezred parancsnokaként a Vörös Hadsereg oldalán harcolt.

87 A Budapesti Városparancsnokság élén Pórfly György (1910–1950) állt 1946-tól 1948 májusáig. Pórfly 1932-ben végezte el a Ludovika Akadémiát, a Donnál orosz fogságba esett, partizánkiképzést kapott. 1950-ben koholt vádak alapján elítélték és kivégezték.

88 Ezt a katonai alakulatot sajnos nem sikerült azonosítani. Itt ragadom meg az alkalmat, hogy köszönetet mondjak Ehrenberger Róbertnek a Hadtörténelmi Levéltár munkatársának értékes segítségéért.

89 Orosz: politikai oktatás. A honvédségen belüli ideológiai és politikai kiképzést a HM Nevelési Csoportfőnökség irányította. Ennek vezetője a vizsgált időszakban Dr. János Ferenc vezérőrnagy volt. 1916-ban született, református lelkes és magyar–latin–görög szakos középiskolai tanárként dolgozott. A Honvédségnél 1945 márciusa óta szolgált. 1946-ban alezredes, 1948-ban ezredes, 1950-től vezérőrnagy, 1951-ben tartalékkállományba került, majd 1956 nyarán honvéddé fokozták le. Nagy Imre veje.

90 Bár a honvédelmi tárcát nem sikerült a kommunistáknak a kezdetekkor magukhoz ragadniuk, így is jelentős pozíciókat szereztek meg az irányításban. A Rákosi által említett Dinnyés Lajos (1901–1960) irányította a Honvédelmi Minisztériumot 1947 márciusa és szeptembere között.

Földművelésügy = földreform +
termelés K. kézben

Pénzügy = az adózás és az álla-
mi monopóliumok.

De ez sem ad tiszta képet
a párt beépítettségéről

{10}

Állami tisztviselők.

Sajtó 4 főváros, 16 vidéki⁹¹

több, mint 40% K lapot olvas

Paraszt hetilap több, mint a többiek
együtt

Mozi 400-ból 230⁹²

Sport: legjobb sportolók K-k. A

legfelsőbb sporttanács többsége

Vasas. futballklub < Torpedó⁹³

Oktatás = 6 hónapos, 3-2, 3 hetes 100.000

irodalom>⁹⁴

1947. május 31-től 1948. december 10-ig miniszterelnök. Veres Péter (1897–1970) a Nemzeti Parasztpárt alapítója. 1947 márciustól szeptemberig újjáépítési- és közmunkaügyi-, majd 1948 novemberéig Dinnyés Lajos utódja, honvédelmi miniszter. Baloldali, kommunistabarát politikuskok voltak.

91 A kommunista párt 1947 végén naponta 4 központi lapot (Szabad Nép, Szabadság, Magyar Nép, Friss Újság) jelentetett meg együttesen 270 000 példányban. Azonkívül 16 regionális lappal rendelkezett az egyes megyékben.

92 A magyarországi mozik többsége a kommunista tulajdonú MAFIRT vállalat fennhatósága alá tartozott. Vö. *Izsák-Kun*, Moszkvának jelentjük 246. p.

93 Vasas Sport Club 1911-ben alakult Vas- és Fémmunkások Sport Klubja néven. 1942-ben a Kinizsi nevet vette fel. 1945 és 1956 között Budapesti Vasas Sport Egylet néven működött. A Torpedo Moszkva, a moszkvai Sztálin Autógyár szakszervezeti futbalcsapata. 1947. augusztus 19. és 24. között három alkalommal játszott magyar csapatok ellen (köztük a Vasas ellen is) Magyarországon. A Torpedo magyarországi vendégszolgálatára nagy sportdiplomáciai eredménynek számított. Szó volt arról, hogy a Vasas is Moszkvába utazik.

94 Rákosi adatai a kommunista káderek képzésére vonatkoznak. A Magyar Kommunista Párt minden megyében szervezett háromhetes párttanfolyamokat, azonkívül három helyen is felállítottak három hónapos pártiskolákat, valamint működött egy hat hónapos Központi Pártiskola is. Több száz szemináriumot szerveztek többek között egyetemi hallgatók, katonatisztek, rendőrök, közigazgatási dolgozók számára, valamint a nemzetgyűlési választások előtt a kommu-

Hol vagyunk gyengék
 Ifjak; nem sikerült
 Nők, 100-98 = 100-138⁹⁵
 Fogyasztási szövetkezet.

Hibák = M[agyar] N[emzeti] F[üggetlenségi] F[ront] nem alulról
 Kormányzás és állam mellett
 elfelejtjük a pártot
 Ha egy dologra koncentrálnak
 a figyelmet más fronton baj
 Egységfront = felülről

{11}

Elszigeteltség a többi
 párttól,
 Kevés a nagy perspektíva =
 a fától, a napi feladattól nem
 látni az erdőt.
 Nem fejlődünk elméletileg
 = 9 párt összefogása ezért is jó

Hogyan működünk a többi párt
 = baloldali frakció. K-K, szimpa-
 tizánsok, rendes demokraták
 Először megegyezés Sz.d-vel +

nista agitátorok számai végeztek egyhetes tanfolyamokat. Vö. *Izsák-Kun*, Moszkvának jelentjük 240. p.

⁹⁵ A kommunista párt tömegbázisának növelése érdekében fokozni kívánta az ifjúság és a nők körében propagandamunkáját. Az SZKP KB Külügyi osztálya által készített jelentés is arról számol be, hogy gyenge az MKP ifjúsági munkája. A párt vezetői bizalmatlanok a fiatalokkal szemben. A nőekkel kapcsolatban Rákosi az 1947. évi választási eredményre utal. A kommunista pártra leadott minden 100 férfi szavazatra 99 női szavazat esett, míg pl. a Barankovics-féle Néppártra adott szavazatok esetében ez az arány kb. 100 a 150-hez. Vö. *Izsák-Kun*, Moszkvának jelentjük 244. p.

parasztpárttal
utána Kisgazdapárttal
Szd-nél néha fordítva
Közvetlen befolyásolás,
heti találkozás
meghívás.⁹⁶
{12}
Tömegmozgósítás
1946. III.7.⁹⁷
1947. IX.6 = 300.000 ember⁹⁸
Jackó tárgyalás 3.000 munkás⁹⁹

96. Rákosi a különböző pártokkal szemben követett kommunista taktikákra utalt. A közvetlen befolyásolás eszközei voltak a koalíciós pártokon belüli „baloldali frakciók”, de az ún. „kriptakommunisták” is, akik kisgazda, parasztpárti tagságuk mellett a Kommunista Pártnak is tagjai voltak titokban. A heti találkozásokról, az ún. Pártközi megbeszélésekről Rákosi Mátyas és Nagy Ferenc is beszámolt emlékirataiban. *Rákosi, Visszaemlékezések I. köt.* 363. p. és *Nagy Ferenc: Küzdelem a vasfüggöny mögött.* 2. köt. Bp., 1990. 112–114. p.
97. Ezen a napon a Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt, a Nemzeti Parasztpárt és a Szakszervezetek közös, százezres nagygyűlést tartottak Budapesten a Hősök terén. Sürgették a reakciós elemek eltávolítását a Kisgazdapártból.
98. 1947. szeptember 6-án több százezer ember gyűlt össze a Hősök terén, és tüntetett a kommunista párt mellett.
99. Jaczkó Iván és Vízzy Károly ügyére utalt Rákosi. A vád szerint Jaczkó és Vízzy pokolgépet helyezett el 1947. november 13-án a Városházán, amit az ÁVO azonnal felfedezett és sikeresen hatástalanított. A tetteseket is rögtön letartóztatta az „éber” ÁVO. A rendkívül rövid vizsgálat után mindkettejüket statáriális úton halálra ítélték (1947. november 18.) és kivégezték (1947. decemberében) anélkül, hogy egyértelműen bebizonyosodott volna, hogy valóban ők akarták felrobbantani a Városházát. A tárgyalás idején reakcióellenes munkástüntetéseket szerveztek a kommunisták. A *Szabad Nép* 1947. november 18-i száma vezércikkben foglalkozott a mérénylettel és a tárgyalással. Mintegy 3000 pesti munkás vonult a Váci úton a Markó utcáig halált követelve a vádlottakra. Jaczkó Iván bátyja, Jaczkó Pál jogász, a Kisgazdapárt tagja, Vas megye főispánja, parlamenti képviselő volt. 1947. január 15-én kizárták a pártból, a politikai rendőrség tavasszal letartóztatta, mint a Magyar Közösség [a Magyar Testvéri Közösség tagjainak letartóztatása 1947. januárjától kezdődött, és három hónap múlva már sor is került a perre, mely végül a Kisgazdapárt teljes erkölcsi bomlásához vezetett] tagját. Egy koncepciós perben öt évi kényszermunkára ítélték. Jaczkó Iván és Vízzy perével a politikai rendőrség azt igyekezett bizonyítani, hogy a Magyar Közösségnek fegyveres, pokolgépes csoportjai is voltak.

Főmegmozgítás

1946. III. 7.

12
12

1947. IX. 6 = 300.000 ember

Jacsi tárgyalás = 3.000 munkás

Nagy tekintély

Komoly, dolgozni tudó,
becsületes + felkészült

lelassan beletanulunk

+ sztahan

+ 9 párt

Legyetek mehersegek, de mi
ofan párt, mely legyűni.

Drac. feli.

Nagy a tekintélye

Komoly, dolgozni tudó,
becsületes + félnek tőle¹⁰⁰

Mi lassan beletanulunk

+ Sztalin

+ 9 párt

Lesznek nehézségek, de mi

olyan párt, mely legyűri.

Szoc.[ializmus]felé.

Politikatörténeti Intézet Levéltára, 274. f. 7/123. Őrzési egység. Központi Vezetőség főtitkársága, titkárai.

Eredeti, 12 oldalas, kb. A5-ös méretű lapokra sajátkezűleg írt vázlat. A 6. és a 9. oldalnak a hátoldalára is került szöveg. Sem cím, sem aláírás nincs a lapokon.

100 Rákosi valószínűleg a kommunista pártra utalt.